

Metodika
Blok 2
Výzvy pro demokracii

LEKCE

8

Nástup nacismu v Německu

CÍLOVÁ SKUPINA
—
ZŠ / 14–15 let

ČASOVÁ DOTACE
—
45 minut

MEZIPŘEDMĚTOVÉ
VZTAHY
—
Občanská výchova

KLÍČOVÁ SLOVA
—
nacismus /
očekávání /
ekonomika a politika
/ volby

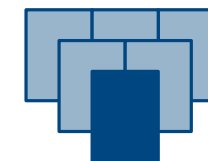
Anotace lekce

Lekce přibližuje atmosféru v německé společnosti v období 1930–1933 a tematizuje okolnosti nástupu nacismu k moci.

Badatelská otázka

Proč nacisté získali vládu nad Německem?

Vzdělávací cíle

Obsah

- Žáci se seznamují s okolnostmi uchopení moci nacisty v Německu.

Historické myšlení:

Příčiny a důsledky

- Žáci identifikují důvody příklonu značné části německé veřejnosti k nacismu.

Badatelské dovednosti

- Popisujeme zdroje.
- Zohledňujeme dobové souvislosti.

Vazba lekce na RVP ZV (2021)

D-9-7-03 / charakterizuje jednotlivé totalitní systémy, příčiny jejich nastolení v širších ekonomických a politických souvislostech a důsledky jejich existence pro svět; rozpozná destruktivní sílu totalitarismu a vypjatého nacionalismu

Zdroje

Evokační fotografie

Neonacistická demonstrace, Praha, 2012

název

<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/cislo-ceske-bile-sily-4000-militantnich-neonacistu/r~i:article:735388/>

link

komentář

Fotografie neonacistů ilustrují skutečnost, že nacismus není definitivní minulostí. I když byla nacistická ideologie zdiskreditována především kvůli své prokázané genocidní politice, i v současné době představuje závažný problém a ohrožení naší demokracie. Analýza okolností, za jakých se malá extrémní skupina může dostat k absolutní moci, proto není jen historickým cvičením, ale ilustrací rizik, která přicházejí s ekonomickou a sociální nejistotou.

Zdroj 1

Mnichov: Na prahu války (2021, režie: Christian Schwochow)

název

komentář

Film *Mnichov: Na prahu války* je fikcí založenou na předpokladu, že britští diplomaté budou seznámeni s tzv. Hossbachovým protokolem (přísně tajný dokument z roku 1937 určený pro nejužší německé vedení, ve kterém Hitler shrnuje své agresivní expanzionistické cíle) už v době, kdy se koná mnichovská konference (ve skutečnosti k tomu došlo až po konci války). Vybraný úryvek zachycuje atmosféru před volbami v červenci 1932. Lena a Paul jsou středostavovští liberálové, Paul ovšem podléhá opojení z nacismu. Ukázka ilustruje očekávání, která měli (především mladí) lidé z nástupu nacismu, s nimiž spojovali výraznou změnu. Lena si je problematičnosti nacismu vědoma, ale Paul nad těmito problémy zavírá oči. Ukázka tak ilustruje význam emocí a frustrací, které hrály (a hrají) i v moderní společnosti důležitou roli.

Zdroj 2

KEHOE, T. J., at al.: *Great depressions of the twentieth century*. Minneapolis: Research Department, Federal Reserve Bank of Minneapolis, 2007, s. 143.

název

komentář

Graf ukazuje pokles výroby v důsledku velké hospodářské krize. Základy německé ekonomiky zpuštěné prohranou válkou a následným chaosem byly slabší, než tomu bylo u jiných zemí, krize tak zasáhla Německo plnou silou. K propadu výroby přispívala i velká otevřenost německé ekonomiky, která byla tradičně orientována na export. Celní restrikce, které se jako důsledek krize rozšířily, dopadaly nejvíce právě na exportní ekonomiku.

Zdroj 3

OVERY, R. J.: *The Nazi economic recovery, 1932–1938*. London: Macmillan Press, 1982, s. 20.

název

komentář

Vzestup nezaměstnanosti na začátku 30. let 20. století byl podle většiny historiků zásadním předpokladem nástupu nacismu. V německé společnosti se udržovala relativně vysoká míra nezaměstnanosti a období poválečné prosperity trvalo celkem krátce (mezi lety 1924–1929), nástup nezaměstnanosti tak vedl k definitivnímu úpadku sympatií k neoblíbenému výmarskému režimu.

Zdroj 4

***Dějiny 20. století. Encyklopedie politického, ekonomického a kulturního dění*, Praha, 1991, s. 219.**

název

komentář

Graf ukazuje vzestup Národně socialistické německé dělnické strany (NSDAP) v 30. letech. Žáci by si měli dát do souvislostí volební zisky NSDAP s poklesem výroby a růstem nezaměstnanosti. Při hodnocení vzestupu NSDAP je třeba mít na mysli, že její podpora kolísala mezi čtvrtinou až třetinou populace a ústup demokratických stran nebyl absolutní. I na vrcholu krize v červenci 1932 měla NSDAP pouze 37 % hlasů a sociální demokracii zůstalo věrno 21 % voličů. Ve volbách v březnu 1933 nedosáhli ani přes masivní teror ze strany úderných oddílů Sturmabteilung (SA) a dalších nacistických organizací nadpoloviční většiny. Významnou roli při nástupu nacistů k moci hrály konzervativní strany a elity, které věřily, že budou moci Hitlerem manipulovat. Zdroj 4 tak může výrazně korigovat dojem ze zdroje 1, ve kterém se zdá podpora nacistů většinová. Rozpor mezi zdrojem 4 a zdrojem 1 ilustruje skutečnost, že radikální menšiny bývají zpravidla „hlasitější“, než je jejich reálná společenská podpora.

Zdroj 5

NSDAP zachraňuje Společenství, plakát, 30. léta 20. století

název

<https://www.facinghistory.org/resource-library/visual-essay-impact-propaganda#2>

link

komentář

Plakát nacistické strany zdůrazňuje především bezpečí, které Němcům poskytne nacistický režim (symbolizovaný orlicí roztahující v ochranitelském gestu svá křídla nad německou rodinou). Ochrana „národního společenství“ je zmíněna i v horní části plakátu. NSDAP slibovala především bezpečí. Plakát akcentuje hodnoty rodiny a mateřství, je to rodina, nikoli individuální člověk, kterou nacistická orlice chrání.

Zdroj 6

BOYDOVÁ, J.: *Cestovatelé ve třetí říši. Vzestup fašismu očima obyčejných lidí*, Praha, 2017, s. 221–222.

název

komentář

Svědectví švýcarského frankofonního filozofa Rougemonta ilustruje politický význam (ne)zaměstnanosti. Nacistická ekonomická politika byla motivována právě touto snahou, nikoli primárně ekonomickými potřebami, a právě politika zaměstnanosti přinášela v prvních letech nacismu silné sympatie mezi „obyčejnými“ Němci. Promluva bývalého komunisty zdůrazňuje také taktické schopnosti Hitlera a zároveň dokladuje rozvíjející se kult osobnosti, díky kterému se osoba Hitlera „vydělávala“ z nacistického systému. Historik Ian Kershaw zdůrazňuje dichotomii mezi „vůdcem“ a stranickým aparátem, ve které byly „přehmaty“ režimu vinou lokálních úředníků, zatímco samotný Hitler byl ztělesněním ctností. Tato dichotomie zajišťovala režimu popularitu a stabilitu.

Návrh postupu

 Fáze

 Popis

 Učitel

 Žák

 Komentáře

Fáze 1 10 minut

úvod – evokace
a kontextualizace

- Vyzve žáky, aby reflektovali úvodní fotografii.
- Seznámí žáky s kontextovými informacemi (situace v Německu 1923–1933)

- Reflektuje úvodní fotografii.
- Seznamuje se s nezbytným kontextem.

- Je výhodou, pokud jste ve třídě realizovali lekci o nacistické ideologii.
- Necháváme na uvážení učitele, zda žáci využijí informační prvky v PL (Co bychom měli vědět, než začneme, nacismus, časová osa) nebo zda kontext dodáme formou výkladu či jinými prostředky.
- Doporučujeme předřadit lekci hodinu o myšlenkovém světě nacismu.

Fáze 2 25 minut

práce se zdroji 1–6

- Promítne filmovou ukázkou (zdroj 1) přes dataprojektor (trvá 3:29 min.).
- Podporuje žáky při analýze jednotlivých zdrojů, na vyžádání doplňuje poptávaný kontext.

- Pracuje se zdroji 1–6, plní dílčí úkoly s nimi spojené, výsledky své analýzy zaznamenává do PL.

- Doporučujeme organizovat práci ve dvojicích nebo ve skupinách.
- Doporučujeme vrátit se k trojici grafů (zdroje 2–4) při řešení úkolu ke zdroji 6 (reflexe bývalého komunisty).

Fáze 3 5 minut

závěrečné
hodnocení

- Vyzve žáky k formulaci odpovědi na badatelskou otázku.

- Formuluje odpověď na badatelskou otázku.

- Vyzveme žáky, aby při formulování odpovědi zohlednili také informace z grafů.

Fáze 4 5 minut

reflexe hodiny

- Moderuje výstupy žáků.

- Prezentuje své odpovědi na badatelskou otázku a případně další postřehy k tématu.

Kritéria hodnocení

Základní úroveň

Charakteristika odpovědi na badatelskou otázku

Žák formuluje alespoň jednu příčinu vzestupu nacismu v Německu. Nereflektuje zdroj 4 (volební úspěchy NSDAP), nespecifikuje velikost podpory NSDAP ze strany německé veřejnosti.

Příklad odpovědi

Lidé chtěli změnu a doufali, že volbou nacistů překonají své potíže, hlavně nezaměstnanost.

Střední úroveň

Charakteristika odpovědi na badatelskou otázku

Žák formuluje alespoň dvě příčiny vzestupu nacismu v Německu. Nereflektuje zdroj 4 (volební úspěchy NSDAP), nespecifikuje velikost podpory NSDAP ze strany německé veřejnosti.

Příklad odpovědi

Lidé se báli budoucnosti a věřili, že nacisté je ochrání. Ale byly tu i reálné ekonomické důvody, které vedly k jejich popularitě – vysoká nezaměstnanost a propad výroby.

Pokročilá úroveň

Charakteristika odpovědi na badatelskou otázku

Žák formuluje alespoň dvě příčiny vzestupu nacismu v Německu. Reflektuje zdroj 4 (volební úspěchy NSDAP), všimne si, že většina německé veřejnosti nacisty nikdy nevolila.

Příklad odpovědi

Zásadní byl nástup hospodářské krize a s ním související pokles výroby a vzestup nezaměstnanosti. Lidé ztratili víru v budoucnost a zdálo se jim, že jim ji nabízí nacistická strana. Důležitou roli ale hrály i emoce. Hodně lidí nebylo spokojeno s demokracií a doufalo, že se o ně nacisté postarají. Většina lidí ale nacisty nikdy nevolila.

Doporučená literatura

BROSZAT, M.

Uchopení moci: Vzestup NSDAP a zničení v ýmarské republiky.
Praha, 2002.

KNOPP, G.

Uchopení moci.
Praha, 2010.

Metodika

Blok 2 / Výzvy pro demokracii

Lekce 8

Nástup nacismu v Německu

Autor lekce (metodický a pracovní list):

Jaroslav Píňkas

Grafická úprava:

Hedvika Vilinger Člupná

Autor komiksu:

Václav Hromada

Dílo podléhá licenci [Creative Commons CC BY-SA 4.0](#)

[Uvedte původ](#)–[Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní](#).

Všechny metodiky a pracovní listy jsou v elektronické podobě ke stažení na webových stránkách dejepisplus.npi.cz.

Rok vydání 2022

Národní pedagogický institut České republiky

www.npi.cz

npi | Národní pedagogický institut
České republiky